

Česká výslovnost maďarských slov, zvláště maďarských jmen

Sestavil Jiří Januška (Katedra středoevropských studií FF UK v Praze)

Klíčová slova: maďarština; výslovnost maďarštiny; výslovnost maďarských jmen; jak číst maďarská jména; maďarská abeceda.

Tato stručná pomůcka chce podat poučení o tom, jak v češtině vyslovovat maďarská slova – zejména maďarská vlastní jména – ve shodě se zavedenými doporučeními české výslovnosti.¹

Základní pravidlo, které se při výslovnosti slov cizího původu (taktéž cizích vlastních jmen) v češtině uplatňuje, je následující: Hlásky cizího jazyka, jejichž výslovnost se odlišuje od českých hlásek, jsou nahrazovány *nejbližšími, nejpodobnějšími* hláskami českými.²

Například: maďarská hláska, které v maďarské abecedě odpovídá písmeno *ő* a která se sice vyslovuje s jazykem nastaveným podobně jako při českém [é], ale zároveň se rty zaokrouhlenými jako při výslovnosti [ó] – tedy podobně jako např. v německém *schön* ‚pěkný‘ –, v češtině není. Je tudíž nahrazována hláskou [é], která jí je z českých hlásek nejblíží. Jméno významného maďarského básníka 19. století *Petőfi* se tedy česky vyslovuje [petéfi].³

Můžeme říci, že takové maďarské hlásky, které se velmi výrazně liší od hlásek českých, jsou čtyři: *ö, ő, ü, ű*. Další maďarské hlásky jsou – zjednodušeně řečeno – v zásadě relativně podobné českým hláskám, jen se některé z nich zapisují odlišnými písmeny.⁴

Níže následuje:

1. Několik nejdůležitějších upozornění týkajících se maďarské výslovnosti a maďarské abecedy.
2. Tabulkový přehled současné maďarské abecedy s českou výslovností odlišných maďarských hlásek a písmen s příklady.
3. Tabulka s přehledem pozůstatků starého maďarského pravopisu, který se vyskytuje v některých maďarských příjmeních, s českou výslovností a s příklady.
4. Tabulka shrnující obě předchozí tabulky dohromady s českou výslovností a s příklady.

---

¹ Srov. literaturu k tomuto tématu: *Výslovnost spisovné češtiny. Výslovnost slov přejatých*. Praha: Academia, 1978, s. 80–81; ZEMAN, Jiří: *Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 6. Polská, maďarská, estonská a latinská osobní jména*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006, s. 64–66; STRAHL, Vlastimil: *Klíč k výslovnosti cizích vlastních jmen v češtině*. Praha: Karolinum, 1999, s. 73–74.

² *Výslovnost spisovné češtiny. Výslovnost slov přejatých*. Praha: Academia, 1978, s. 28, s. 57; HŮRKOVÁ, Jiřina: *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995, s. 48, s. 66.

³ V hranatých závorkách je zde uváděna výslovnost, k jejímuž zápisu je použit **běžný český pravopis – pouze české skupiny *di, ti, ni* jsou pro jednoznačnost přepisovány [dĭ], [tĭ], [nĭ]**.

⁴ Vzhledem k tomu, že maďarský pravopis je – podobně jako český – založen na tom, že psaná podoba systematicky odráží nejdůležitější vlastnosti podoby zvukové, lze k sobě navzájem v dalším výkladu vlastně bezprostředně vztahovat maďarská písmena a české hlásky.

1. Několik nejdůležitějších upozornění

Přízvuk

- přízvuk je v maďarštině – stejně jako v češtině – stálý na první slabice.

Samohlásky

- v maďarštině je – stejně jako v češtině – důležité rozlišovat ve výslovnosti i v písmu krátké a dlouhé samohlásky, jelikož jejich délka rozlišuje slova různého významu (např. čes. *car* – *cár*, maď. *kar* ‚paže‘ – *kár* ‚škoda‘);
- to se v maďarštině týká rovněž samohlásek a samohláskových písmen s přehláskou: *ö – ő* a *ü – ú* (např. *öt* ‚pět‘ – *ót* ‚jeho / jí‘, *fűzet* ‚sešit‘ – *fűzet* ‚vrbu‘);
- poměrně častá je přípona *-i*, jejíž výslovnost v kombinaci s předchozí samohláskou je následující: *-ai* [aji], *-ei* [eji], *-ói* [óji] apod.; to má význam také pro to, jak se slova s touto příponou skloňují v češtině: např. *Jókai* [jókaji] – *Jókaiho* [jókajihó], nikoli tedy *Jókaie* [jókaje].

Souhlásky

- nejvíce matoucí bývá to, že v maďarštině písmeno *s* označuje hlásku [š] a písmeno *sz* označuje hlásku [s], např.: *Sándor* [šándor], *Kertész* [kertés];
- spřežky *cs* [č], *zs* [ž], např.: *Csaba* [čaba], *Zsuzsanna* [žužana];
- spřežky *gy* [d], *ny* [ň], *ty* [t], např.: *magyar* [maďar], *nyári* [ňáry], *tyúk* [túk];
- spřežka *ly* [j], např. *pályaudvar* [pájaudvar];
- v maďarštině se rozlišují nejen krátké a dlouhé samohlásky, ale také krátké a dlouhé souhlásky; zapisují se zdvojením daného písmene, v případě spřežek pak zdvojením jejího prvního členu, tedy např. dlouhé *t* se zapisuje jako *tt*, dlouhé *cs* [č] jako *ccs*; v české výslovnosti ale tento rozdíl ignorujeme;
- znělé souhlásky na konci slova před pauzou v maďarštině neztrácejí znělost, naopak v češtině znělost ztrácejí (např. slovo *plod* vyslovujeme [plot]) – to se uplatňuje také v české výslovnosti maďarských slov: např. příjmení *Nagy*, které se v maďarštině vyslovuje [nad], se česky bude vyslovovat [nat]; avšak v jiných tvarech, ve kterých daná souhláska nevystupuje na konci slova, bude vyslovena zněle: *Nagye* [nadě], *Nagyovi* [nad'ovi] atd.

V níže uvedených příkladech budou takové souhlásky na konci slova, které ztratily znělost, označeny hvězdičkou * .

2. Současná maďarská abeceda

V hranatých závorkách je uvedena česká výslovnost písmen a spřežek, které čeština nemá.

a	g	ny	[ň]	ty	[ť]
á	gy	[d]		u	
b	h	ó		ú	
c	i	ö	[e]	ü	[i]
cs	í	ő	[é]	ű	[í]
d	j	p		v	
dz	k	q		w	
dzs	l	r		x	
e	ly	[j]		y	
é	m	sz	[š] !!!	z	
f	n	t	[s] !!!	zs	[ž]

Příklady:

Balázs [baláš*]

Bálint [bálint]

Berzsenyi [beržeňi]

Bolyai [bojaji]

Csepel [čepel]

Csokonai [čokonaji]

Debrecen [debrecen]

Dezső [dežé]

egyetem [edětem]

Ferenc [ferenc]

Frigyes [fryděš]

Fülöp [filep]

Gergely [gergej]

Géza [géza]

Gyöngyös [děnděš]

Győr [děr]

György [děrt*]

Gyula [ďula]

Dózsa [dóža]

halászlé [haláslé]

Ibolya [iboja]

Illés [ilěš]

Illyés [ijěš]

Juhász [juhás]

Károlyi [károj]

Katona [katona]

Kecskemét [kečkemét]

Kis [kyš]

Kodály [kodáj]

Kosztolányi [kostoláňi]

Lajos [lajoš]⁵

Lukács [lukáč]

Mátyás [mátáš]

Mihály [miháj]

Miklós [miklós]

Miskolc [miškolc]

Molnár [molnár]

Mór [mór]

Pázmány [pázmáň]

Pécs [pěč]

Pilinszky [pilinsky]

Somogyi [šomodí]

Szabó [sabó]

Szeged [seget*]

Szekfű [sekfí]

Szigeti [sigety]

Tatabánya [tatabáňa]

Tisza [tysa]

Visegrád [višegrát*]

Vörös [vereš]

Zoltán [zoltán]

Zrínyi [zryňi]

Zsigmond [žigmont*]

Zsolt [žolt]

⁵ Navzdory ustálené české výslovnosti s dlouhým [á] existuje toto jméno v maďarštině pouze v krátké podobě [lajoš]! Tudíž i česká výslovnost, pokud chce být co nejbližší originálu, by měla být s krátkým [a].

3. Výslovnost některých maďarských jmen psaných starším pravopisem

Některá maďarská příjmení obsahují pozůstatky staršího, dnes již jinak nepoužívaného pravopisu. Následuje přehled nejdůležitějších jevů tohoto typu s příklady.

Někdy jsou v takových případech krátké hlásky značeny písmeny pro dlouhé hlásky a obráceně, např. *Biró* [bíró], *Pálffy* [pálfi] apod. Tyto záměny v tabulce zohledněny nejsou.

Starší pravopis	Současný pravopis	Čte se	Příklady
aa, aá	á	á	<i>Gaal</i> [gál], <i>Gaál</i> [gál]
ch	cs	č	<i>Madách</i> [madáč]
cz	c	c	<i>Czuczor</i> [cucor]
eé	é	é	<i>Veér</i> [vér]
eö	ö nebo ő	e nebo é	<i>Eötvös</i> [etveš], <i>Beöthy</i> [béty]
eő	ő	é	<i>Sebeők</i> [šebék]
ew	ö nebo ő	e nebo é	<i>Thewrewk</i> [terek], <i>Dessewffy</i> [dežéfi]
gh	g	g	<i>Végh</i> [vég]
oó	ó	ó	<i>Soós</i> [šóš]
s	zs	ž	<i>Jósika</i> [jóžika]
th	t	t	<i>Csáth</i> [čát]
ts	cs	č	<i>Takáts</i> [takáč]
tz	c	c	<i>Rátz</i> [rác]
w	v	v	<i>Wesselényi</i> [vešeléni]
y	i	i	<i>Kölcsey</i> [kelčeji]
z	c	c	<i>Zigány</i> [cigáň]

Další příklady:

Ady [ady]

Apáczai Csere [apácaji čere]

Balassi [balaši]

Balogh [balok*]

Bánffy [bánfi]

Batthyány [baťaňi]

Czetz [cec]

Dóczy [dóci]

Egressy [egreši]

Esterházy [esterházi]

Gaal [gál]

Georch [gerč]

Görgey nebo *Görgei* [gergeji]

Herczeg [hercek*]

Jósika [jóžika]

Karinthy [karynty]

Kazinczy [kazinci]

Kiss [kyš]

Klaniczay [klanycaji]

Kossuth [košut]

Madách [madáč]

Medgyessy [meděši]

Németh [német]

Oravec [oravec]

Rác [rác]

Rákóczi [rákóci]

Szakasits [sakašič]

Széchenyi (István) [šécéňi]

Széchenyi (Ferenc) [šécéňi]

Tartsay [tarčaji]

Thököly [tekeli]

Wesselényi [vešeléni]

Zichy [ziči]

4. Přehled odlišností od české abecedy a výslovnosti

Tato tabulka, která v zásadě shrnuje předchozí dvě tabulky a přidává ještě něco navíc, podává celkový přehled.

Psáno	Čte se	Poznámka	Příklady
aa, aá	á	starší pravopis	<i>Gaal</i> [gál], <i>Gaál</i> [gál]
ch	č	starší pravopis	<i>Cholnoky</i> [čolnoky]
cs	č		<i>Kovács</i> [kováč]
cz	c	starší pravopis	<i>Móricz</i> [móryc], <i>Czuczor</i> [cucor], <i>Göncz</i> [genc]
di	dy		<i>Toldi</i> [toldy]
dzs	dž		<i>Dzudzsák</i> [džudžák]
eé	é	starší pravopis	<i>Heé</i> [hé]
eö	e nebo é	starší pravopis	<i>Weöres</i> [vereš]
eó	é	starší pravopis	<i>Beóthy</i> [béty]
ew	e nebo é	starší pravopis	<i>Thewrewk</i> [terek], <i>Dessewffy</i> [dežéfi]
gh	g	starší pravopis	<i>Csepreghy</i> [čepregi], <i>Vargha</i> [varga]
gy	d'		<i>magyar</i> [maďar], <i>lengyel</i> [lenděl], <i>Nagy</i> [nať*]
i	ji	po samohlásce, např. <i>ai</i> [aji], <i>ei</i> [eji]	<i>Jókai</i> [jókaji], <i>Kölcsey</i> [kelčeji], <i>Márai</i> [máraji]
ly	j		<i>Király</i> [kiráj], <i>pályaudvar</i> [pájudvar]
ni	ny		<i>Gyóni</i> [d'óny]
ny	ň		<i>Arany</i> [araň], <i>Gárdonyi</i> [gárdoňi]
oó	ó	starší pravopis	<i>Csoóri</i> [čóry], <i>Joó</i> [jó]
ö	e		<i>Vörösmarty</i> [verešmarty], <i>Örkény</i> [erkéň]
ő	é		<i>Petőfi</i> [petéfi],
s	š		<i>Sándor</i> [šándor], <i>István</i> [ištván], <i>Rákos</i> [rákoš]
s	ž	starší pravopis	<i>Dsida</i> [džida]
ss	š	starší pravopis	<i>Kassák</i> [kašák], <i>Kossuth</i> [košut]
sz	s		<i>Szeged</i> [seget*], <i>László</i> [lásló], <i>Szász</i> [sás]
th	t	starší pravopis	<i>Horváth</i> [horvát], <i>Tóth</i> [tót], <i>Mikszáth</i> [miksát]
ti	ty		<i>Parti Nagy</i> [party nať*]
ts	č	starší pravopis	<i>Babits</i> [babič]
ty	ť		<i>Matyi</i> [maťi]
tz	c	starší pravopis	<i>Beretzki</i> [berecky]
ü	í		<i>Füst</i> [fišť]
ű	í		<i>Szűcs</i> [síč]
y	i	starší pravopis, netýká se spřežek <i>gy, ty, ny, ly</i>	<i>Garay</i> [garaji], <i>Zilahy</i> [zilahy]
z	c	někdy, pokud jde o starší pravopis	<i>Zigány</i> [cigáň]
zs	ž		<i>József</i> [jóžef]

Použitá literatura

A magyar helyesírás szabályai. 11. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2000.

HŮRKOVÁ, Jiřina: *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995.

LACZKÓ, Krisztina – MÁRTONFI, Attila: *Helyesírás*. Budapest: Osiris Kiadó, 2006.

STRAHL, Vlastimil: *Klíč k výslovnosti cizích vlastních jmen v češtině*. Praha: Karolinum, 1999.

Výslovnost spisovné češtiny. Výslovnost slov přejatých. Praha: Academia, 1978.

ZEMAN, Jiří: *Výslovnost a skloňování cizích osobních jmen v češtině 6. Polská, maďarská, estonská a latinská osobní jména*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006.

Datum poslední úpravy: 27. 8. 2015